

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Titulus XXIV. De donationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

interpretationem Cujacii, & Faber *ibi*, Andreas Cludius *ad titulum de condit. indeb. cap. 9. num. 40*

8.
Responde-
tur diffi-
cultatibus.

Nec obstant difficultates supra pro dubitandi ratione adductæ. Non prima; nam licet negativa non possit directè probari, quando mera est, vaga, & absoluta, juxta jura supra adducta; si tamen stricta sit, seu coarctata, ita etiam per indirectum optime probari potest, *l. optimam, C. de contrahend. stipul. cap. extenore, de testibus*: quod manifestè videre est in negativa, de qua agimus; si enim quis probet pecuniam chiro-

grapho contentam, mutam non accepisse, aut eam jam solvisse, indebitam fuisse per consequens negavit. Nec obstat secunda difficultas; nam responderetur, quod in præsentis specie is, qui negavit numerationem, si convincatur, teneatur postea probare debitam fuisse pecuniam; nec tunc contraria allegat, sed diversa: unde si quis judicio conventus ob mutuum, neget pecuniam sibi creditam fuisse, convictus potest opponere pecuniam jam solvisse, ut latè probat D. Josephus de Rees *lib. 7. opuscul. cap. 3. per totum*.

TITULUS XXIV.

De donationibus.

CAPUT I.

(a) Gregorius Asclepiodoto (b) Patricio Gallorum.

PRudentes viros, sicut estis, Regibus adherere, multorum solamen est. Nam tum præstantiorem sibi locum ad animæ utilitatem datum intelligunt, certum est, quia mercedis causas, ubi inveniunt, non postponunt. Quanto igitur affectu, quantaque devotione gloria se vestra in causis pauperum studio pietatis impenderit, dilectissimo filio nostro Candido Presbytero renunciante comperimus. Sed quoniam hanc sibi quodammodo nobilitas legem imponit, ut debere se quod sponte tribuit, æstimet; & nisi in beneficiis suis creverit, nihil præstitisse se reputet: paterna dilectione salutantes, gloriæ vestræ superscriptum Presbyterum, & patrimonium Ecclesiæ nostræ fiducialiter commendamus, ut ope gratiæ vestræ præmunitum, molestias, & onera nulla sustineat. Sic igitur boni studii in vobis cura proficiat, ut utilitates pauperum vobis annitentibus nutriantur, & sentiamus quod de charitate vestra præsumimus. Augete favoris vestri præsidia, quia apud nobilium mentes semiplenum bonum videtur, quod sine adjectione relinquitur. Et quoniam ab excellentissimis Regibus Francorum filiis nostris poposcimus, ut ipsum patrimonium sub sua cura habere dignentur, vobis adminiculantibus impleatur, us vestrum possit esse quod poposcimus: quatenus & nos gratias referentes, pro gloriæ vestræ incolumitate orare anxius valeamus, & vestrorum bonorum vicissitudinem Deus vobis omnipotens, & hic, & in futuro recompenset. Clavim verò à sacratissimo beati Petri corpore, in qua de catenis ejus benedictio continetur, transmisimus, quæ collo vestro suspensâ, contra omnia adversa vos muniat.

NOTE

1. (a) **G**regorius.] Ita etiam legitur in prima collectione, *sub hoc tit. cap. 1.* & verba hujus textus extant apud D. Gregorium *lib. 12. indict. 7. epist. 17.* ex quo registro ita restituo litteram hujus textus. Antonius Augustinus *in notis ad r. collect. in præsentiait*, non magnam fore jacturam si hoc textu volumen hoc careret, præcipuè cum non improprie hæitari possit, an legem contineat, cum in eo aliquid non jubeatur, permittatur, seu prohibeatur, ex traditis ab Anguiano *lib. 1. de legibus, cap. 7.* Credo verò primum compilatorem tantum quævisse in præsentis epistola sensum accommodatum, & ita

hæc verba compilasse sub titulo *de donat.* Cum enim nobilitas nihil aliud sit, quam divitiæ ex majoribus in successores derivatæ cum accessione virtutis, Aristotel. *lib. 1. Pol. cap. 1.* *ibi: Genere nobiles esse videntur, quibus majorum est virtus, & divitiæ.* Juvenalis *satyr. 2.* *ibi: Clarus genere, atque opibus vir.* Livius *lib. 32. de Urbe, ibi: Buxa mulier, genere clara, ac divitiis; conferunt enim plurimum divitiæ ad magnanimitatem, per quam virtutem maxima nobilitas commendatur;* ut ex Aristotel. docet D. Thomas *2. 2. q. 124. art. ult.* illustrant Tiraquel. *de nobilit. cap. 3.* Eguinarius Varo *eod. tract. cap. 2.* Turtureus *lib. 2. cap. 6.* Valenzuela *consil. 166. num. 61.* & hi, qui abundant opibus à majoribus comparatis, atque traductis,

tractatis, prouiores, atque faciliores sint addo-
nandum, quam ii, qui illas proprio labore com-
pararunt: illi enim non metuunt inopiam, quam
nunquam experti fuerunt; hi uero metuunt ex
eadem causa, ut considerant Aristoteles lib. 4.
Ethicor. cap. 1. D. Thom. 2. quæst. 117. artic. 4.
merito ergo D. Gregorius in præsentii commen-
dat nobilitatem ab exercitio liberalitatis; quod
encomium frequentissimum est apud auctores
bonæ notæ, quorum testimonia referunt Valen-
tuela ubi supra, numero 43. Solorzanus em-
blem. 78. Tiraquel. de nobilit. cap. 37. ex num.
40. ubi dicit hunc textum literis aureis esse
scribendum. Hermosilla ad l. 1. titul. 4. partit 5.
num. 8.

(b) *Patricio.* Patricius in præsentii non accipitur
pro eo, qui tempore Imperatorum pro patre Cæ-
saris habebatur, 5. 4. quibus modis patriâ potest.
sed pro Patricio certi Regni, Gallie uidelicet,
ut apud Ubarnefridum lib. 3. de gestis Longobard.
capite 7. ibi: Amalricus Patricius provincie, qua
Guntarano Francorum Regi parebat. Apud Con-
stantinum Porphyrog. de administ. Imper. cap. 27.
ibi: Neapolis antiquum Prætorium erat Patricio-
rum, qui mittebantur; & illam qui tenebat, idem
in potestate Siciliam quoque habebat; cumque Pa-
tricius Neapolim appellaret, Dux Neapolens in Si-
ciliam abibat. Et statim ait: Postquam Constantino-
polim translata est Imperii sedes, omnia hæc in duos
Principatus diuisa sunt. Ex eo tempore missi sunt
ab Imperatore Constantinop. Patricii duo, quo-
rum unus Siciliæ, Calabria, Neapoli, & Amal-
pha præerat, alter uero Beneuentum, Capuæ,
Papiæ, cum reliquis; & tributa quorundam fisco
Imperatoris pendebant. Probar Guthertus lib. 2.
de officio domus, cap. 19. unde in præsentii Asele-
piodoro Patricio Gallorum commendabat Gre-
gorius patrimonium Ecclesiæ Romanæ, quod
erat in Gallia, quia hi Patricii præcipue ætariarum
tractabant. Idem Constantinus dicto cap. 27. ibi:
Temporibus Imperatricis Irenes missus Patricius

Narses tenebat Beneuentum, & Papiam; Romam
autem Papa Zacharias. Accidit ut bella gere-
rentur in partibus Papiæ, & Narses Patricius
pecuniis fisco ex pacto soluendis in milites ero-
garet.

(c) *Debere se.* Consonant Cassiodorus lib. 1.
variar. epistol. 12. ibi: Nec tamen benignitas no-
stra unâ remuneratione contenta honorem geminat,
augmenta procurat, & eo studio donare parat, quasi
debeat omne quod præstat. Et libro 2. epistola 30.
ibi: Quia beneficentiam esse Principem licet, nec in-
tra regulas constitui, potest munificentia regalis
arctari. Ira leuis coarctatur grauissimum instituit;
impatiens ambitio iure frenatur, clementia non ha-
bet legem, nec debet sub angustiis terminis benigna
sequi, quem decet sine sine lauare. Et lib. 2. epistol.
2. Amamus nostra beneficia geminare, nec semel
prestat largitas collata fastidium, magisque nos pro-
uocant ad frequens premium qui iustitia nostra gratia
suscipere meruerunt. Plinius Junior lib. 1. epistol. 4.
Beneficia subvertis antiquiora, nisi illa posteriori-
bus cumules. Seneca lib. 1. de benefico. cap. 11. Pa-
rum est dedisse, fouenda sunt beneficia Berengofus
Abbas lib. 3. de inuentione sanctæ Crucis, cap. 2.
tom. 2. Biblioth. veterum Patrum, ubi extollens
nobilitatem sanctæ Helenæ, ita ait: Insuper præ-
diorum ejus copie Ecclesiæ Dni olim undique colla-
ta bene declarant quâ nobilissima pollet generis an-
tiquitate. Illustrant Iuretus in notis ad Sym-
machum libro 9. epistol. 5. Petrus Gregorius in
capite sedes, numero 3. de rescript. Bobadilla li-
bro 1. polit. capite 4. Mantica tom. 2. de con-
tract. libro 13. titul. 17. Matienzo in l. 1. titul.
10. libro 5. Recopil. Silva de salariis famil. quæ-
stione 6. numero 29. Pineda de rebus Salomonis,
pagina 362. Solorzanus tom. 2. libro 2. cap. 10.
num. 79.

Ex fragmento hujus epistolæ à Raymundo
in præsentii transcripto, varias repetentes de-
duxerunt assertiones: uidentur fuisse Garafia,
& Benitez in repetitione ad hunc textum.

CAPUT II.

Alexander III. Episcopo (a) Parisiensi.

FRaternitatem tuam credimus non latere, quod cum Episcopus, & quilibet Præla-
tus alius Ecclesiasticus ecclesiasticarum rerum sit procurator, non (b) dominus,
conditionem Ecclesiæ meliorare potest; facere uero deteriorem non debet. Accepi-
mus autem, quod bonæ memoriæ (c) P. prædecessor tuus graves donationes, & onero-
sas Ecclesiæ in rebus Episcopatus ad quorundam instantiam fecit, in detrimentum Ec-
clesiæ, Canonicis suis [d] Catholicis inconsultis. Unde quoniam donationes hujusmo-
di de jure non tenent, f. r. auctoritate Ap. indulgemus, ut donationes hujusmodi, tam
à clericis, quam laicis tibi liceat legitime reuocare.

NOTÆ.

(a) *Parisiensi.* In prima collectione, sub hoc tit.
cap. 2. legitur Papiensi sed retinendum credo
Parisiensi: nam ex illis uerbis hujus textus, bonæ
memoriæ P. prædecessor tuus, constat alloqui Ale-
xandrum Prælaturum, qui habuit prædecessorem
hujus nominis P. fuitque orthodoxæ fidei, &
præuæ uitæ; siquidem appellatur ab Alexandro
uir bonæ memoriæ: & licet in Ecclesia Papien-
si temporibus Alexandri III. per annum 1178.

florisset Sanctus Lanfrancus, qui prædecesso-
rem habuit Petrum Toscanum; tamen cum ille,
quia Victorem Antipapam sequebatur, ab Ale-
xandro III. anathemate percussus esset, credi
non potest eum appellasse uirum bonæ memo-
riæ. Unde existimo Alexandrum III. hic referri
Mauricio de Soliaco Parisiensi Episcopo,
qui rexit eam Ecclesiam temporibus Alexan-
dri III. & prædecessorem audit eximium uirum
Petrum Lombardum, qui decessit anno 1164. ut
refert Chenu in serie Præsulum Parisiens. Missa
est

est ergo præfens decisio Mauricio à Soliaco, qui ita dictus fuit, quia in eadem civitate natus fuerat. Ad eò in studiis claruit, ut inter Theologos Parisiensis Academiae primus haberetur: rexit Ecclesiam ipsam 35. annis, ut refert Chenu *ubi supra, num. 70.*

(b) *Non dominus.* ut probavi in cap. nulli, de rebus Eccles.

2. (c) P. Petrus Lombardus, inter Theologos sui temporis primus, vir summi iudicii, tum singu-

laris doctrinae, & pietatis, qui ex selectis Orthodoxorum Patrum, ac præsertim Divi Augustini sententiis, in certum doctrinae ordinem digestis, compendiosum Theologiae opus contexit, quod quatuor sententiarum libris complexum est, unde & ipse Magistri Sententiarum nomen adeptus est.

(d) *Catholicis.* Hæc vox deest in sexta collectione, & forsitan legebatur, *catholicis*, ut existimavit Antonius Augustinus hic.

CAPUT III.

(a) Idem.

Cæterum si Abbatem tuæ diocesis donationem cum Priore, & quibusdam de Conventu suo, vel solum [b] Abbatem facere contigerit, & pars Conventus postea reclamaverit, datæ rei quantitas, & illius terræ consuetudo, quæ tamen sacris canonibus non manifestè obviet, est diligentius attendenda, & secundum hoc donum ratum, vel irritum iudicandum. [c] Verum si alicui Ecclesiæ possessio quælibet interpositâ conditione donetur, non potest à donatore postea revocari, nisi fortè tali sit conditione collata, quod ea cessante possessio revocari debeat.

NOTÆ.

2. (a) *Idem.* In prima collectione sub hoc tit. cap. 3. tantum legitur *idem*, & in eadem collectione, sub hoc titulo de consanguin. & affin. ubi referuntur eadem verba, adjicitur pars capituli *meminimus*, unde cognoscitur in præfenti referri partem textus in capite *meminimus* 3. qui clericus vel non, atque ita legendum esse, Alexander III. *Vogorniensis Episcopo*, ut legitur in hac sexta collectione, post Concilium Lateran. part. 29. cap. 3. De Ecclesia *Vogorniensis* nonnulla notavi in capite nostri, de elect.

(b) *Abbatem* Monasterii Evezanæ videlicet, quod olim unicum erat in diocesi *Vogorniensis*, ut refert Tamburinus in serie *Abbat. verbo Vogornien.*

(c) *Verum.* Verba quæ sequuntur extant in capite 3. de conditionibus appositis, ubi ea exponemus.

lib. 3. var. cap. 23. cum sequentibus. Michaël Roussel, lib. 5. histor. Pontif. jurisdiit. cap. 1. Renatus Chopin lib. 3. de sacra pol. tit. 6. Hurtado tom. 1. de congrua sustent. lib. 1. resal. 2. per totam. Quintanaduenas *Ecclesiast. lib. 2. D. Josephus de Retes de donationibus capite 12. numero 1. cum duobus sequentibus.*

Sed in hanc assertionem ita pro dubitandi ratione infurgo. Episcopis, & cæteris Prælatibus summa Ecclesiæ suæ, rerumque ejus potestas concessa à jure est, cap. 1. cap. sic quidam, cap. decretum cap. regenda 10. quest. 1. cap. præcipimus 12. quest. 1. cap. omnes basilice 16. quest. 7. cap. conquerente, de offic. Ordin. cap. ad hoc 4. de relig. admib. Trident. sess. 14. de reform. cap. 9. & sess. 21. cap. 4 & 8. igitur ut dominus poterit res ipsius Ecclesiæ donare. Augetur hac difficultas primò ex eo; nam Episcopus novam potest construere parochiam, vel monasterium in sua diocesi, congruamque ei assignare dotem propria auctoritate ex fructibus Ecclesiæ matricis, capite si Episcopus 73. vers. Etiam, cap. bona rei 74. 12. quest. 2. capite ad audientiam, de Eccles. adific. capite Apostolica, de his que sunt à Prælat. Clement. 2. de rebus Eccles. Trident. sess. 21. de reform. cap. 4. Ergo potest res Ecclesiæ propriæ donare. Augetur secundò hæc difficultas, nam saltem donationes remuneratorias Prælatum facere posse, probatur ex cap. quicumque 66. 12. quest. 2. cap. final. 16. quest. 6. cap. per tuas, hoc tit. igitur indistinctè verum non est, Prælatum res Ecclesiæ donare non posse. Tandem ea pars præfentis assertionis, ubi docetur consuetudine introduci posse, ut donationes à Prælatibus Ecclesiarum factæ valeant, difficilis redditur ex eo, nam consuetudo per quam Ecclesiæ gravamen infertur, non valet, cap. 1. & 2. ubi late probavi, de consuetudine, cap. cum causa, de re judic. Igitur nec consuetudine introduci potest, ut valeat donatio à Prælato facta, quæ aliàs inutilis esset.

Quibus difficultatibus non obstantibus veritas est præfens assertio, pro cujus expositione sciendum

COMMENTARIUM.

2. **C**ommuniter ex hoc textu sequens deducitur assertio: *Prælatum Ecclesiæ non potest ejus res donare, nisi modice sint, & adsit consuetudo.* Probant eam textus in cap. sine exceptione 12. quest. 2. cap. nulli, ibi: *Donationem, de rebus Ecclesiæ, cap. cum Apostolica 7. cap. tua 8. de his que sunt à Prælat. c. cum venerabilis 6. de except. extravag. Ambrosiense, de rebus Eccles. l. jubemus 12. l. privilegia 17. ubi Gothofredus, C. de sacros. Eccles. novel. 7. Justin. & 120. cap. 1. l. 4. & 5. tit. 14. partit. 1. Illustrant ultra congestos à Barbosa & Garaña in præfenti, Delbene de immunit. eccles. cap. 17. dubit. 7. per totam. Auiles in capitul. Prætor. capit. 30. Glossa verbo *Gratias*, Caldas Pereyra in l. si curatorem, verbo *Sine curatore*, num. 120. C. de integritate restit. Garcia de expens. cap. 20. numero 9. Tambur. de jure Abbat. 1. tom. disput. 15. quest. 13. Suarez tom. 3. de relig. lib. 8. cap. 15. num. 11. Escobar de ratiocin. c. 34. Petrus Gregorius lib. 3. partit. tit. 19. Moneta de commut. cap. 11. Mesa*

2. Conclusio traditur & probatur.

4. Donatio est diffinitum

dum est, donationem nomen, & originem sumere à doni donatione, l. Senatus 35. §. 1. ff. de mort. caus. donat. & dictam esse, quasi doni donationem, origine tractà à Greco verbo *δωρον*; antiqui enim Graeci *Doron*, palmum vocabant: item *Dora*, munera, quia manu dantur. Plinius libro 35. cap. 14. Unde & antidora dicebant remunerationes; idest contrarias donationes, l. jed & si lege 25. §. consuluit, ff. de pet. heredit. Plinius lib. 35. cap. 4. Illustrant Connanus lib. 5. comment. cap. 9. num. 2. Concilius lib. 1. dispart. cap. 12. Cabreros de metu lib. 2. cap. 3. Verum hæc vocis potius allusio, quam vera etymologia est; siquidem & donationes fiunt per stipulationem cessante traditione, l. 2. 17. 19. & passim, ff. hoc rit. vel per mancipationem, l. 7. C. Theodos. hoc rit. Ytruvius lib. 1. cap. 4. Cujacius lib. 10. obs. cap. 37. & lib. 20. cap. 2. Osualdus lib. 4. Donel. cap. 19. littera B. Circa diffinitionem donationis varias adduxerunt Doctores. Hostiensis in presenti, Azo in summa, de donat. num. 1. ajunt: Donatio est rei licite nullo jure cogente mera liberalitate facta collatio. Quam diffinitionem amplectuntur Medicis, Antonius Gomez, Albornoze, & alii relati à Cabrebros dict. cap. 3. num. 22. sed mihi non placet. Tum quia pluribus verbis abundat; tum quia etiam mutuo, commodato & precario convenit; & ex eisdem rationibus non placent alie diffinitiones adductæ ab Vvesembecchio in paratit. ad titulum de donat. Mendoza lib. 3. de pactis cap. 3. num. 16. Pichardus in rubrica instit. de donat. num. 16. Cujacius, & Gifanius ad tit. C. de donat. lib. 1. cap. 5. Quibus omnis placet diffinitio, quam ex Aristotele lib. 4. Ethicor. cap. 2. tradit Angelicus Doctor in 4. libro 1. dispart. 18. quest. 1. artic. 2. ut sit *datio liberalis*, que deducitur ex l. 1. ff. de donat. l. Senatus 35. §. donatio, l. Scia 42. §. final. ff. de donat. causa mort.

Difficilis quæstio est apud Doctores proxime laudatos. An donatio contractus sit? Et contractum non esse, suadet ex eo, quia contractus petit pro forma consensum utriusque partis, l. 1. ff. de pactis. Nec aliter dari potest, quam si conventio præcedat, l. si me & Titium 32. ff. de rebus creditis. Sed donatio perfecta manet sola voluntate donatoris, l. si quis argentum 35. §. penult. C. hoc rit §. alia, Instit. cod. Ergo donatio non est contractus. Idem etiam probatur ex l. Aristo 18. in princip. ff. de donat. ubi supponit Ulpianus, admiseri negotium donationi, utin titulo Codicis de donat. que sub modo; & tunc synallagma dari, idest ultro, citroque nasci obligationem, quam negat oriri casu, quo pura donatio est: igitur quando donatio est mera liberalitas, non habet rationem contractus. Fulcitur etiam eadem sententia ex l. interdictum 14. ff. de precario; ubi Consulutus docet, ideo precarium non esse contractum, quia liberalitas est, & magis ad formam donationis, quam ad formam contractus spectat. Quam sententiam defendunt Antonius Faber de error. decad. 45. error. 8. Duanrenus in l. juris 7. ff. de pactis Cujacius lib. 4. obs. cap. 7. Covar lib. 1. varitar. cap. 14. D. Hieronymus Oroz libro 2. de apicib. juris. cap. 11. ex num. 8. D. Joseph. de Retes lib. 2. opuscul. sect. 1. cap. 8. de donat. cap. 2. num. 9. qui sequentibus satisfaciatur fundamentis, Mendoza qui contrarium docuit lib. 1. de pactis cap. 4. num. 24. Masius lib. 5. singul. opin. cap. 9.

Deinde sciendum est, nonnullis personis prohibitum esse donare, ex defectu dominii, & administrationis, veluti filii familias in potestate constituti, qui si peculium castrense, aut quasi castrensenon habeant, donare non possunt, nec bona profectitia, l. contra 28. §. si filius 2. ff. de pactis, l. hacratio 3. §. si servus 8. ff. de donat. inter, l. 1. §. 1. ff. queres pignori, l. filius 7. ff. hoc rit. l. si quis uxori 52. §. si servus, ff. de furis; nec adventitia, quorum ususfructus patris est, quia eorum administratio filiis interdicatur, l. ult. §. filius, C. de bonis qua lib. donare tamen possunt bona castrensia, vel quasi; item adventitia, quorum ususfructus patri non quaeritur, de quibus in authent. Excipiuntur, C. eod. titul. notavit Scipio Gentilis lib. 1. de jure noviss. cap. 13. item filius donare potest ex peculio profectitio ex necessaria, & solita causa, veluti si reperiat Senator; quia censetur concessa à patre facultas donandi, si adempta non sit: item volente patre, tam inter vivos, quam causà mortis donare potest, cum voluntas patris suppleat defectum bonorum, l. tam is 25. §. 1. de donat. causa mortis, Gentilis dict. cap. 27. D. Josephus de Retes lib. 1. opuscul. cap. 22. num. 8. ex eadem etiam ratione non licet tutoribus, vel curatoribus res pupillorum, vel minorum donare, l. tutor 22. l. Lucius 46. §. ultim. ff. de administr. tut. l. 1. ff. tutel. & ration. l. non omnis. C. de administr. tut. Osualdus ad Donel. lib. 3. comment. cap. 2. littera C. Idem dicendum est de administratione œconomis, & syndicis, decurionibus, & capitularibus communitatum commissa, l. 2. §. jus 8. l. Decuriones 5. ff. de administr. rer. ad civitatem. Ideo Ambitiosa decreta, quæ captandæ popularitatis gratià ab ipsis emittuntur, rescindi jubentur, tanquam Reipublicæ damnosa, l. Præses 12. C. de transact. l. ambitiosa 4. ff. de decretis ab ordin. faciend. docent lare Tiraquel. in l. si unquam, verbo Donatione, num. 31. C. de revoc. Bobadilla lib. 3. politi. cap. 8. num. 81. Salaria autem ob operas impensas possunt decernere l. unic. C. de præb. salar. Circa minorem autem variis casus sunt distinguendi; vel enim curatorem habent, & donare non possunt, quia pupillis comparantur, l. si curatorem 3. C. de in integr. restit. Si autem curatorem habeant, donare possunt res mobiles, licet si inconsultò donaverint, illi competat beneficium restitutionis, l. 2. in fine, C. si advers. donat. l. si filius 4. C. de inoffic. donat. l. apud Celsum 4. §. si minor 9. ff. de doli except. quem juxta hæc principia accipit Caldas Peceyra in dict. l. si curatorem, verbo Contractum, num. 19. Rea autem immobiles nec cum auctoritate curatoris donare potest, nec etiam si veniam impetravit, quia similes res sine decreto judicis alienari nequeunt l. ultim. ita accipienda, C. si major factus. Quod procedit etiam propter nuptias donet res ipsas immobiles, l. non solum 4. l. prædia 8. C. de præd. minor. Res vero mobiles cum assensu curatoris donare potest, & si inconsultè donet, beneficium restitutionis competit, l. 1. C. si advers. donat. Donatio verò à minore nulliter facta convalescit ex tacita voluntate, si perseveraverit post impletos 25. annos, l. centennium in eadem voluntate, dict. l. ultim. C. si major factus, Cujacius lib. 7. observ. cap. 5.

Unde jam apparet ratio præsentis assertionis; nam cum Prælatus, non domini, sed tantum procuratores, seu administratores rerum Ecclesiæ sint,

Traditio
ratio dect.
dendi.

fint, & administratores, & procuratores donare non possunt, *l. ult. ff. de curat. jurios.* nec illi donare valent. Accedit, quod donare perdere est, *l. filius 7. ff. hoc iur. l. 2. C. de consul. lib. 12.* Sed Prælati administratio competit ad acquirendum, non ad perdendum, *dict. cap. nulli, de rebus Ecclesi.* Igitur nec donare valent, præcipue cum illis quibus alienatio prohibetur, donare prohibeatur. Nec contrarium probat textus *in l. final. C. præd. decur. sine deoret. lib. 10.* ubi alienatione prohibita curialibus non censetur donatio interdita, quia ibi solum agitur de Curialibus, quibus non erat prohibita rerum suarum absoluta alienatio; sed unica tantum species, videlicet venditio rerum immobilium, ut salva manerent hæc bona penes curiam, cui erant adscripti. Quæ prohibitio nec ex verbis legis ad donationes porrigitur, cum aliud sit donare, aliud vendere; nec facile credebatur Curiales de suo erogatuos, ut de muliere dicitur *in l. 4. ff. ad Vollejanum:* docet Donellus *lib. 9. comment. cap. 10.* uno tamen, aut altero casu licebit Prælato sine solemnitate donare, ut si donet rem modicam juxta consuetudinem provincie, argumento capituli *terruilas 12. quest. 2.* Unde ex eadem ratione receptum est, ut valeant donationes factæ à tutoribus munerum solemnium, *l. cum plures 12 § cum tutor, ff. de administr. tut.* hoc est munerum, quæ in singulis annis donari consueverant in die natali, de quibus *in l. tutor 13. ff. cod. tit. l. si vir uxori, ff. de donat. inter, l. 194. ff. de v. s.* Illustrant Revardus *lib. 3. quest. cap. 4.* Biffonius *lib. 4. sect. cap. 3.* Fornerius *in dict. l. 194. Pancinola lib. 2. var. cap. 54.* Dorleans ad Tacitum *pag. 551.* Osualdus *lib. 3. Donel. cap. 12.* Lutera G. Larea *decis. 25.* Amaya ad titulum C. de oblat. tutorum. Unde exemplo tutorum posse Prælatos Ecclesiæ, vel Reipublicæ administratores modicas donare, consuetas donari, defendunt Escobar *de ratiocin. ubi supra. num. 13. & 14.* Pinel *in l. 1. 3. p. ex num. 56. C. de bonis matern. tum virtute consuetudinis, tum etiam propter modicitatem rei donatæ.* Quæ parvitas æstimatione arbitrio judicis relinquatur. Escobar *dict. cap. 34. num. 25.* Menochius *lib. 1. de arbit. casu 147. num. 4.* unde rectè in præfati Alexander hujusmodi donationes à Prælati factas approbavit.

8. Nec obstant difficultates supra pro dubitandi ratione adductæ. Non prima, nam licet plena administratio bonorum Ecclesiæ cujus Prælato comissa sit, non tamen dilapidatio, seu profusio permilla est, ut probavi *in cap. 1. de his que fiunt à Prælat. cap. nulli, de rebus Ecclesi.* sed donare, perdere est, *dict. l. filius 7.* unde permilla administratione non censetur concessa donandi facultas. Nec obstat primum augmentum ipsius difficultatis, cujus solutionem dabimus *in comment. textus in cap. penult. hoc titul.* Nec obstat aliud difficultatis augmentum, pro cuius solutione examinandum venit, utrum absolute donatio ita prohibeatur Prælati Ecclesiæ, ut nec sub altera, seu remuneratoria illis permitatur? Eteam donationem non prohiberi, inaderi videtur primò ex eo, quia donatio remuneratoria, non tam donatio est, quam pretium, *l. si pater 34. §. 1. de donat.* & speciem præferre videtur solutionis debiti, potius quam liberalitatis, *l. Aquilius 27. ff. de donat.* cum ille beneficium accipit, naturaliter ad remunerationem facien-

dam videatur obstructus, *l. sed & si lege 25. §. consensit, ff. de pet. heredit.* hoc est affectu à naturali, ut declarat Donellus *lib. 12. comment. cap. 2.* Schifordeg. ad Fabrum *lib. 3. tract. 21. quest. 1.* D. Josephus de Retes *lib. 2. opuscul. c. 26.* Hunnius ad Treut. *volum. 1. disput. 22. quest. 28.* Forner. *lib. 4. rer. quorid. cap. 12.* ideoque eam donationem infirmatione non indigere, auctor est Cujacius *lib. 17. olf. cap. 33. & lib. 27. cap. ult. im.* Arnulphus *epist. ad Laurentium Abbatem,* ait: *Quod benemerenti rependitur, illustrari donationis nomine non meretur.* Juxta quam sententiam accipi potest illud D. Pauli ad Roman. *cap. 4.* operanti merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitam remunerationem. Unde plures effectus donationi remuneratoriæ tribuuntur, qui non solent simplici donationi competere, ut in casu dicitur legis *Aquilium, l. Lucius, dict. l. si pater 34. §. ult. l. 10. §. ult. l. 12. in princip. ff. mandati, l. 7. §. si vir uxori, ff. de donat. inter, junctis traditis per Iasonem in l. ex hoc, num. 52. ff. de just. et jur. qui agnoscunt aliquando donare prohibitis remuneratoriis causa, non obitante interdictione donare posse, ut contingit in liberto, cui in fraudem patroni prohibitum est donare, ne illius minuat legitimam portionem, *l. 1. §. 1. ff. si quis in fraud. patron.* Et tandem remuneratoriis causa donare potest, *l. domus, §. 1. libertus 12. ff. eod. tit.* In tutoribus, quos ex causa remuneratoria, quando benemerita expostulant retributionem, nec remuneratio est supra meritum, donare posse tenuerunt Caldas Peresya *in l. si curatorem, verbo sine curatore, num. 114.* Diana *p. 8. tract. 6. resol. 17.* Igitur idem dicendum est in Prælati Ecclesiæ. Secundò quia hæc donatio remuneratoria sacris canonibus est approbata *in cap. quicumque 66. 12. quest. 2. cap. final. 16. quest. 6. cap. per tuas, hoc tit. cap. relatum, de testam. cap. ult. in fine, de pecul. cleric. quibus subnixi fundamentis, hanc sententiam tenuerunt Redoanus *de rebus Ecclesi. quest. 51. numero 21.* Garcia *ubi supra, num. 13.* Tiraquellus *in l. si unquam, verbo Donatione largitus, num. 27. C. de revocand. donat.***

Sed verior est contraria sententia, videlicet donationem etiam remuneratoriæ Prælati Ecclesiæ prohibitam esse; nec eam absque solemnitate in aliis alienationibus desideratam illos facere posse. Eam tenet D. Josephus de Retes *de donation. cap. 12. num. 2.* & probatur ex sequentibus. Primò quia Prælati Ecclesiæ absolute prohibetur donare; unde cum sit prohibitio generalis, omnem donationem sine distinctione debet comprehendere, argumento legis *de prelo, ff. de publicana:* quo argumento utitur Pinel. *in dict. l. 1. 3. part. numero 59. de bonis matern. ut denegat patri facultatem donandi ex rebus peculii adventitii.* Secundò quia licet propter merita fiat donatio, non minus diminuit de facultatibus Ecclesiæ, quam simplex donatio, aut alia quælibet distractionis species. Cur ergo ad hanc donationem non est protrahenda præfens prohibitio? Tertio quia obligatio antidotalis, quæ manet obstructa Ecclesiæ donum recipiens, ejus conditionis est, ut non faciat locupletorem creditorem, *dict. l. sed & si lege 25. §. consulat;* non enim ad aliquod certum munus dandum obstringit, quia ut præclare inquit Seneca *lib. 1. de benefic. cap. 2.* nemo beneficia in Calendario scribit, nec avarus exactor ad diem, &

et horam debitorem appellat. Immo ut ait idem Seneca *diu. lib. 1. cap. 1.* id genus hujus crediti est, ex quo tantum recipiendum est, quantum ultro offertur. Et ut rectè Donellus supra, recipiens beneficium, non est debitor simpliciter, sed debitor beneficii, *l. si pignore 54. §. n. ff. de furtis*; totum enim quod de auctoritate hujus obligationis Confulus proficitur *in diu. §. consilium*, ad honestatem pertinet, non tamen inducit necessitatem jure gentium; quia nec ita fuit conventum expressè, aut tacitè; immò beneficium esse desineret, & in creditum abiret, si ad remunerandum cogere suspicentem, ut ait Seneca *lib. 2. de benef. cap. 7.* sed ex honesta, & morali obligatione, ut ait D. Thomas 2. 2. q. 106. artic. 5. Duarenus *ad tit. de condit. indeb. cap. 6. & ad tit. de obligat. et act. cap. 2.* Petrus Faber *in l. cum amplius 84. §. is natura, ff. de reg. jur.* Donellus *libro 12. comment. cap. 2.* Menochius *lib. 1. de presump. quest. 80. num. 20.* Hinc obligatio hæc, nec petitionis, nec retentionis effectus operatur, ut latius docet Donellus *supra*, ubi Oualdus *libro 1. P. præterquam in una specie legis si non forem 26 §. libertus, ff. de condit. indeb. ad quam adde Donellum diu. cap. 2. & lib. 14. comment. cap. 11.* Fabrum *in ration. ad §. consilium.* Cùm igitur quod ex causa remuneratoris præstatur, voluntariè solvatur, voluntarias autem alienationes Ecclesiarum Prælati sine solemnitate conficere non valeant, sequitur, non posse donare etiam ex causa remuneratoris, nisi res modicas, quæ licet remuneratoris causa non subit, ad generale interdictionem donationum non spectant. Quartò quia etià donatio remuneratoria à regulis donationum deficiat, ut communiter Doctores agnoscunt, at negari non potest, in ea genus quod dam permutationis celebrari, *act. §. consilium*: sed permutationes rerum Ecclesie sine solemnitate sunt prohibita, *cap. 1. de his que sunt à Prælat. junctis cap. nulli, & cap. sine exceptione 12. q. 2. ergo & hæc donationes.* Ut tamen aliquis effectus in hac re obligationis antidotalis tribuatur, addendum est, quia cùm causa, & solemnitas ad justificationem alienationis rerum Ecclesie simul desiderentur, remuneratio per causam sufficit, ob rationes supra pensatas, ut accedente solemnitate teneat distractio; in quam rem facit exemplum minorum, qui ut servos manumittant, à quibus beneficia susceperunt, pro remuneracione eorum decreto Prætoris indigent, licet remuneratio pro causa sufficiat, *l. etiam 15. §. ex præterito, ff. de manumif. vindict.* Et juxta hanc sententiam accipiendi sunt textus supra pro contraria sententia adducti; dum enim textus *in diu. cap. quicumque 66. 12. quest. 2.* docet Episcopos ad solutionem ejus, quod remuneracionis causâ promiserunt teneri, accipiendus est accedente solemnitate, quia remuneratio tantum justam causam donationi præbet. Textus etiam *in diu. final. 16. q. 6.* tantum docet, donationes remuneratorias à clericis factas non esse per successores revocandas, ut contingit in privatis donationibus legitimè factis, *diu. l. si pater 34. §. ultim.* Supponendum tamen est, ultra justam remuneracionis causam solemnitatem intercessisse; siquidem non de validitate donationis, sed de ejus revocatione quærebatur. Præterea textus *in diu. cap. per tuas, hoc tit.* continet donationem infundationis factam Pontificis auctoritate, ut constat ex illis verbis, *de mandato Alexandri Pape;*

qui nulla etiam accedente solemnitate poterit res Ecclesie in feudum dare, *cap. Ad audientiam, de prescript.* Nec textus *in diu. cap. relatum 12. de testamentis*, ad præsentem speciem perinet; siquidem non loquitur de remuneracione hac remuneratoria bonorum mobilium, sed de consuetudine clericis permitte testamentum facere de bonis mobilibus inuito Ecclesie acquisitis. Nec etiam obstat, quod de donatione remuneratoria à tutore facta dicebamus; nam potius verum est, tutores hujusmodi donationes facere non posse, immò de illis idem dicendum est, ac de prælati Ecclesie, de quibus hucusque discussimus. Nec assertoribus contraria sententia favet textus *in l. quæsitum, ff. ubi pupillus educari*, qui non loquitur de remuneratoria donatione, nec eam tutori permittit sine decreto; sed procedit potius in mercede debita præceptoribus fratrum pupilli, quæ obligatio valde differt ab antidotali; siquidem hæc aliquid certum continet arbitrio judicis astimandum; antidotalis verò ad aliquid certum, aut incertum præstandum. Nec obstat secunda difficultas supra pro dubitanti ratione adducta; nam quamvis consuetudo disponens super rebus Ecclesie alienandis, vel non, vel quod Prælati inrequisito Capitulo ea bona alienare valeat, vires non habeat, *cap. cum causa, de re judic.* tamen disponens super omissione formæ, quæ Ecclesie præjudicialis non est, vires habet, *cap. dudum, de rebus Eccles. lib. 6.* Unde cum consuetudo, de qua in præsentibus, in eo versaretur, ut res modici valoris possint dari, ex qua donatione parvum præjudicium Ecclesie sequeretur, ideò talis consuetudo ab Alexandro III. defenditur.

Præsentis assertioni obstat difficilis textus *in cap. cum Apostolica 7. de his que sunt à Prælat. Exponitur sine consensu Capituli*; ubi cùm miles quidam decimas Ecclesie Sancti Stephani debitas possideret, easque certo monasterio traderet cum dicecelani Episcopi consensu, absque alia juris solemnitate, consultus Innocentius de validitate talis donationis respondit, eam subsistere, generaliter statuens, sufficere in simili casu auctoritatem Episcopi absque ullo clericorum assensu, ut decimæ uni Ecclesie debita possint transferri in aliam. Quæ Innocentii sententia difficilis admodum est ex eo, quod si decimæ, quas laicus possidebat, ad Ecclesiam Sancti Stephani spectabant, & miles ille absque legitimo titulo eas detinebat, ut supponit ipse Innocentius; tum quia utitur verbo *detinet*, quod significat injustam occupationem; tum quia monendum esse prius laicum inquit, ut decimas restituat Ecclesie, cui debentur; & tandem, quia frustra dicecelani Episcopi consensus necessarius esset, justo si titulo laicus decimas possideret; si inquam ita sit, necessano fatendum videtur, decimas illas Ecclesie, ad quam verè spectant, restituendas esse, nec posse Episcopum ei præjudicare consensum præstando, ut laicus injustus possessor eas transferat in monasterium, argumento textus *in l. id quod rerum, ff. de reg. jur.* quod non magis admittendum videtur, quam ut ipse Episcopus decimas unius Ecclesie alteri donet, cùm actus non tribuatur facienti, sed ei, de cujus consensu celebratur, *l. item eorum, §. Decuriones, ff. quod cuiusque univers. l. unum 67. §. 1. ff. de legat. 2.* Igitur quia Episcopus potest res unius Ecclesie alteri donare. Pro cujus textus expositione distinguen-

stinguendi sunt tres casus. Primus est cum laicus intrusus, & sine iusto titulo, idest ex concessione Apostolica, decimas possidet; & tunc nec accedente Episcopi consensu potest eas in aliam Ecclesiam transferre, sed Ecclesie propriae necessarii sunt restituendae. Secundus casus est cum obtinet decimas ex infeudatione ab inferioribus Praelatis facta, antequam similis infeudatio improbatum esset, quo casu auctoritate Episcopi possunt laici huiusmodi decimas in aliam Ecclesiam transferre *cap. 2. §. sane, de decimis in 6. Gilkenius de prescript. cap. 9. à num. 7. Rebuffus de decimis quest. 10. num. 22. Suarez tom. 1. de relig. lib. 1. d. decimis, cap. 26. num. 3.* Quod statutum fuit majoris mali vitandi causa; nam cum Ecclesia improbatum huiusmodi infeudationes decimarum ab Episcopis in laicos factas, & laici renuissent decimas jam in feudum acceptas restituere propriae Ecclesie, ut aliquo modo confunderetur Ecclesie patrimonio admissum fuit, ut si ipsi laici decimas, quas propriae Ecclesie restituere renuebant, vellet monasterio, vel Ecclesie donare, cum consensu Episcopi dioecetani id facere possent, quod specialiter ratione imminenti scandali circa decimas jam infeudatas permillum fuit. Nec novum est, ut prohibitio mitius quoad praeterita, quam quoad futura verferetur, *cap. ultimo, de spons. cap. provida 44. de elect. lib. 6. cap. final. de matrimonio contracto, cap. finali, de divorciis, l. patre, ff. de his qui sunt sui.* Tertius casus est, cum laici iusto, & legitimo

titulo decimas possident, idest ex concessione Pontificis, seu praescriptione immemoriali, quae supponit privilegium, *cap. super quibusdam, §. praeterea, de v. f.* illi enim possunt in Ecclesiam, vel laicum eas transferre, ut docet late Castillo *de tertius cap. 11. & nos dicemus in cap. prohibemus, de decimis.* Unde apparet, in dicto cap. cum Apostolica, speciali ratione, videlicet ut decimae à laicis detentae ad Ecclesiam patrimonium redirent, permillum fuisse, ut ex consensu Episcopi possent laici decimas monasterio tradere.

Secundò obstat praesenti assertioni textus in *can. 36. Concil. Aurelian. 4.* in illis verbis: *Si quis Episcopus alterius Ecclesie clerico de facultatibus suis Ecclesie aliquid sub titulo quocunque converterit, post eius obitum qui acceperit, ad Ecclesiam suam, de cuius facultate discesserat, revertatur, quia iniquum est ut sub hac specie annum Ecclesie, qua multis subvenit, patiarur.* Ex quibus aperte constat, Episcopum res unius Ecclesie posse clerico alterius Ecclesie donare. Cui difficultati satisfaciendum est ex supra traditis pro expositione textus in *capite final. 16. quest. 6.* videlicet in eo textu supponendum esse, Episcopum ex iusta causa, & cum Capituli consensu donationem illam in clericum contulisse; sed quia tantum quarebatur, an huiusmodi donatio transferretur in clericum successorem, ideò PP. non expresserunt solemniter, & iustam causam ipsius donationis, quas potius supposuerunt quam negarunt.

CAPUT IV.

Idem Abbati (a) S. Albani.

CONSULTATIONIBUS. *Et infra: [b]* De cetero si aliquis clericus ab Ordinario iudice in Ecclesia aliqua institutus fuerit, ad representationem illius, qui ejusdem Ecclesie credebatur esse patronus, & postea jus patronatus alius evicerit in iudicio, clericus, qui institutus est, non debet ab Ecclesia ipsa propter hoc removeri, si tempore praesentationis suae ille, qui eum praesentavit, jus patronatus Ecclesie possidebat. Si verò non possidebat jus patronatus, sed tantum credebatur esse patronus, cum non esset, nec possessionem patronatus haberet, secundum consuetudinem Anglicanam poterit ab eadem Ecclesia removeri, (c) Donationis verò, vel concessiones Ecclesiarum, si quae fiant privatis personis, viventibus illis, qui ipsas Ecclesias possident, nullius debent esse momenti; si religiosis fiant locis, ratae debent haberi: ita quidem, quod personae, quae jamdictas Ecclesias possident, sine ipsarum assensu eis in vita sua non debeant spoliari.

NOTAE.

- (a) *Santi Albani.* Ita legitur in prima collectione, *sub titulo de iure patronatus, c. 23.* ex qua compilatione restituo litteram huius textus. Inscriptionem autem exposui in *c. consultationibus 10.*

de offic. deleg. ubi extat alia pars huius Decretalis.

(b) *De cetero.* Haec verba exponemus in *cap. consultationibus, de iure patronatus.*

(c) *Donationes verò, vel concessiones.* Verba quae sequuntur, compilavit Raymundus in *praesenti, & jam exposui in cap. 1. de concess. praeb.*

CAPUT V.

Innocent. III Episcopo (a) Florentino.

PER tuas nobis litteras proponere curasti, quod cum Florent. [b] nobiles, & potentes prompti ad servitium, & devoti tempore schismatis bon. mem. [c] I. Florent. Episcopum

copum in domo suo (d) tenuerint contra Imperatorem (e) suorumque fautorum insultus, idem Episcopus sedatâ schismatis tempestate de (f) mandato fel. rec. Alex. Papæ præd. n. quatuor modios terræ in feudum concessit eisdem; & eo postmodum viam univêrse carnis ingresso, bon. mem. (g) B. successor ipsius, prout moris est, de (h) recto feudo præfatos nobiles (i) investivit. Verum cum ipsi assignatam terram sibi assignari fecissent, non nisi duos modios invenerunt: unde ab antecessore tuo, ut ipsis feudum integraret, cum instantia postularunt: qui licet hoc aliquando se facturum promiserit, effectui tamen minimè mancipavit. Ipsi autem ut tu præfatum feudum ipsis adimpleas, assidue postulant, & instanter; at tu aliquantulum dubitas, eo quod non sunt in possessione ipsius, ne de novo illud videaris conferre: & licet tibi fidelitatem curaverint exhibere, & de quatuor modis fuerint (k) investiti, antequam eorum petitioni duceres annuendum, Sed. duxisti Ap. consulendam. Nos igitur attendentes, quod Ecclesiam in actibus suis fraudem, vel dolum non decet aliquem adhibere: f. t. t. respondemus, quod feudum ipsum securè potes eisdem nobilibus integrare; cum terra illa quatuor modiorum ipsis fuerit assignata, & jamdictus Episcopus quatuor (l) promiserit se daturum.

N O T Æ.

(a) *Florentino*.] Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc titulo. *capite 2.* Petro videlicet Præsuli Florentino, qui Ecclesiam ipsam rexit ex anno 1189. usque ad annum 1235. De Ecclesia Florentina nonnulla jam notavi in c. 31. de elect.

(b) *Nobiles Florentini.*] Casus ita contigit. Tempore schismatis, de quo egi in *capite 5. de elect.* cives Florentini divisi fuerunt, aliis faventibus Alexandro III. qui Guelfi vocabantur; aliis Imperatori Friderico adherentibus, qui Gibellini appellabantur. His temporibus Julius, qui ab anno 1178. Ecclesiam illam Florentinam rexit, ab Imperatore dejectus fuit, & in ejus locum suffectus Zenobius potestate Imperatoris. Tunc quidam nobiles Florentini celaverunt ipsum Julium, quousque sedato schismate, expulsoque Zenobio, sui Sedi restitutus fuit Julius, qui postea in ea floruit usque ad annum 1181. teste Ughellio tom. 2. *Italia sacra, in Ecclesia Florentina, numero 30.* Ut autem nobilibus illis gratiam referret, auctoritate Alexandri III. feudi nomine illis donavit quatuor modios, idest quatuor actus quadratos cujusdam agri; & cum ipse Julius è vivis excessisset anno 1181. Bernardus ejus successor iterum de recto feudo investituram in eos fecit; sed cum gravis error ip numero modiorum reperiretur, quia duo tantum modii revera in feudo dati reperiebantur, cum quatuor fuissent promissi, prædicti nobiles à Petro Julii, & Bernardi successore petierunt, ut integrè de feudo quatuor modiorum illis investituram daret, præcipue cum pro ea terræ parte juramentum fidelitatis præstissent. Petrus Florentinus Præsul, ne de novo feudum videretur concedere propria auctoritate, contra ea, quæ adduxi supra in *capite 2. de feudis*, renuit feudum promissum integrare, & consulit Innocentium III. qui in præfenti illi rescripsit, ut integrè usque ad quatuor modios prædictis nobilibus concederet, juxta promissionem prædecessoris sui Julii.

(c) *l.*] Julii videlicet, qui electus fuit anno 1171. & decessit anno 1181.

(d) *Tenuerint.*] Unde donatio, de qua in præfenti, remuneratoria fuit, sed adhuc indigee. *D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars I.*

bat Pontificis confirmatione, juxta adducta superiori commentario.

(e) *Imperatorem, suorumque fautorum.*] Fridericum videlicet, cui adherabant Gibellini.

(f) *De mandato.*] Aliàs terram Ecclesiæ non possit ipse in feudum concedere, juxta adducta in *capite 2. de rebus Eccles. capite 2. de feudis.*

(g) *B.*] Bernardus videlicet creatus Episcopus Florentinus anno 1182. qui floruit usque ad annum 1189. teste Ughellio ubi supra, numero 81.

(h) *De recto feudo.*] Ita legendum est, non de certo feudo, ut legitur in hac sexta collectione; rectum enim feudum dicitur, cujus origo, seu causa certissima est, ut appellatur libro 2. *feudor. tit. 4. & lib. 4. tit. 46.* notavit Cujacius in præfenti.

(i) *Investiuit.*] Investitura enim semel facta toties renovari debet, quoties vel patroni, vel vassalli persona mutatur, ut affirmatur libro 2. *feudor. tit. 23. & 32.* Illustrat Hothomanus *disputat de feudis, capite 24.* & ita mortuo Episcopo petenda erat nova investitura à successore, & illi fidelitas promittenda, sicut etiam olim liberti Ecclesiæ intra annum ordinationis novi Episcopi professionem repetere, & chartam manumissionis suæ edere debebant testationis causâ, *capite longinquitate 12. questio. 2. Concil. Toleranum 6. can. 9. Cæsar August. 3. can. 4.*

(k) *Investiti.*] Unde dicitur investitura jus tribuere, non possessionem, *capite v. ff. 16. quest. 2. capite pro illorum 22. de præbend. & lib. 4. feud. tit. 15.* notavit Cujacius in *dist. cap. pro illorum.* & in præfenti.

(l) *Promiserit se daturum.*] Licet ex donatione, quæ à promissione incipit, jure antiquo actio non daretur, post Justinianum tamen actio, sicut ex alia deliberata promissione competit, ut docuerunt Connanus libro 5. *comment. capite 9. numero 8.* Donellus libro 15. *comment. capite 22.* & ibi Osualdus *littera D. Barbosa in l. 1. 2. part. numero 2. & 3. ff. solut. matrim.* Mendoza libro 3. *de pactis, capite 9. ex numero 13.* Julius Clarus §. *donatio. quest. 34.* Quænam tamen sit actio hæc, apud Doctores anxie queritur. Placet tamen eorum sententia, qui docuerunt, conditionem ex lege eo casu competere; quoties enim nova aliqua obligatio

à lege

à lege introducitur, nec eâ cavetur quo genere actionis experiendum sit, agitur conditione ex lege, *l. unio. C. de condictione ex lege*, quod expressè docet Justinianus generaliter de quacunque donatione accipiendus in *novel. 162. cap. 1.* ubi notarunt Cujacius, & Accursius, Pichardus *n. 9. alio, numero 7.* Wesembecius ad *titul. de donat. num. 7.* unde obiter notatur, non semper obligationem præsupponere contractum, quia oriuntur obligationes ex multiplici capite, quæ enumerat plura Consultus in *l. obligamur 52. ff. de obl. & act. & proprio quodam jure ex variis causarum figuris, l. 1. ff. eodem.* Quare licet donatio, quæ incipit à promissione, non sit contractus; tamen propter Justiniani constitutionem efficacem ad agendum producit conditionem ex lege. Et hæc est ratio, quare precarium, quod valde simile est donationi, *l. cum qui 12. §. is qui precario 2. de furtis*, nec est contractus

certus, nec incertus, *l. interdium 14. ff. de precario*. producat tamen actionem præscriptis verbis contra eum, qui rem accepit, *l. duo 19. §. cum quid, eodem titulo.* quia non valet consequentia: Nascitur actio præscriptis verbis: ergo præcessit contractus innominatus, cum nascatur ex plurimis aliis causis, quas recensuit D. Josephus de Retes *lib. 2. opuscul. ferè per totum, præcipuè sect. 4.* Et cum successor donatoris non possit revocare promissionem antecessoris, immò rem donatam teneatur tradere, *l. si quis argentum 25. §. 1. C. de donat.* ideo in præsentis specie successor Episcopi Florentini tenebatur adimplere promissionem factam à Julio suo prædecessore, præcipuè cum facta fuisset de licentia Alexandri III. & intuitu dignitatis; quo casu ex facto prædecessoris successor in ipsa Ecclesia tenetur, juxta tradita in *cap. 1. de solut.*

CAPUT VI.

Idem (a) R. Cedeburgensi, & G. Briburgensi Abbatibus, & Magistro I. Rectori Ecclesia de Bilchale.

Cum dilecti filii Abbas, & Monachi de (b) Melros proposuerunt coram nobis, quod vir Alanus quasdam terras ab W. quondam patre ipsius eorum Ecclesia de Machelin in elemosynam assignatas violenter redigere cupiens (c) in forestam, eos super his indebitè molestaret, vobis dedisse recolimus in mandatis, ut ipsum ab ipsorum super illis terris indebita molestatione desistere, per cens. eccl. ap. postp. cogeretis. Verùm cum super ipsa causa mandatum Apostolicum impleteretis, diligentius procedentes in causa, partibus in præsentia vestra constitutis, testes receptis hinc inde, & super attestacionibus illorum, & instrumentis diu disputationibus, ac disceptacionibus habitis, in causa ipsa usque ad sententiæ calculum processistis, causam ipsam sufficienter instructam ad nostram audientiam remittentes. Ut autem per diligentiam vestram finis causæ imponatur eidem, instrumentorum tenorem, depositiones testium, allegationes etiam, prout ea receperamus sigillorum vestrorum munimine consignata, vobis sub sigillo nostro remittimus interclusa, per A. v. f. m. præ. quart. auctoritate nostra suffulti, ad sententiam pro ipso monasterio proferendam, non obstante contrad. vel ap. cujuslibet procedatis, contradictores per cens. ec. cogentes, & facientes quod judicaveritis auctoritate nostra firmiter observari, cum ex tenore instrumenti evidenter appareat, quod hæc fuit mens, & intentio donatoris, ut (d) clausula de foresta, quæ in fine ponitur instrumenti, non ad superiorem donationem, quæ tam libera, & pura fuit, ut immunis esset à vexacione, & consuetudine sæculari; sed ad inferiorem concessionem, quæ pensionem, & determinationem habet insertam, juxta sanum referri debeat intellectum, quia in (e) contractibus plena, in (f) testamentis plenior, in (g) beneficiis quoque plenissima est interpretatio adhibenda.

NOTÆ.

x. (a) [Dem R.] Ita legitur in tertia collectione, sub hoc *titul. cap. 3.* sed ita corrupta est inscriptio utriusque compilationis, ut cognosci facillè non possit, de quibus monasteriis, Scotia, an Germaniæ, in præsentia agatur. Casus autem in præsentia decisus ita contigit. Nobilis quidam monasterio de Mailros conscripto instrumento purè donaverat quasdam possessiones, & alias etiam possessiones eodem instrumento donavit sub hac conditione, modoque, ut monasterium filio suo quotannis præstaret pensionem certam, & cessante monasterio in solutione pensionis, filius eas pon-

siones revocaret, ut ex eis sylvam faceret: & cum cessaret monasterium in præstatione pensionis, filius utramque donationem rescindere, & revocare nitentur: sed decrevit Innocentius ipsum audiendum non esse, quia conditio illa, sive modus, non ad priorem donationem, quæ pura fuit, & absoluta; sed ad posteriorem referri debet.

(b) [Melros.] Ita legitur in tertia collectione. Monasterium autem Melrosense est Ordinis Cisterciensis in Scotia, in diocesi Glasguensi, quod dirutum omnino David Scotorum Rex pietissimus de novo erexit, & construxit. Iosephus in *hystor. Scotia*, ibi; David Scotorum Rex quatuordecim

decim monasteria fundavit, inter qua Melrosense, & Kuloense, Cisterciensis utrumque Ordinis. Plura de eo congessit Manrique tom. 2. *annal. Cist. v. anno 1176. cap. 9.* Sed legendum est Mailros, quod Monasterium est in Anglia, cujus meminerat Beda libro 3. *hystor. capite 26.* In Monasterio quod vocatur Mailros D. Bernard. in vita S. Malach. In Mailros Monasterio Ordinis nostri.

(c) *Forestam.* Foresta, Forestis, & Forestum, idem sonant, significantque saltum venationi, aucupioque paratum: ejus mentio sæpius fit in legibus Longob. lib. 1. tit. 21. l. 7. lib. 3. tit. 35. l. 4. in pragmat. Childeberti, ibi: *Has omnes piscationes, qua sunt, & fieri possunt in utraque parte fluminis, sicut nos tenemus, & nostra forestis est, tradimus ad ipsum locum.* Apud Dithmarum Episcopum lib. 3. pag. 27. ibi: *De moneta, & foresto inter Saldam, & Milam stuvios.* Hinc Forestagium pro jure foresti, in constitut. Neapolit. & Forestarii, præfides foresti, in eisdem constitut. lib. 1. tit. 76. & lib. 3. tit. 38. expofuerunt Vossius de vitis sermonum lib. 2. cap. 7. Lindembrog. verbo Foresta.

(d) *Clausulam.* Perfecta enim donatione, non licet donatori conditionem adjicere, l. perfecta 4. C. de donat. qua sub modo. Faber de error. decad. 48. error. 5. quod mirè probatur ex hoc textu, siquidem in ejus specie conditio adjecta in ultima donatione in contri enti, non refertur ad primam jam perfectam, ut notatur Faber ubi supra, Covar. ub. 1. var. cap. 14. in princip.

(e) *In contractibus plena.* In donatione tamen, cum sit contractus stricti juris, stricta etiam fit interpretatio, l. cum de modo 11. l. cum qui 22. ff. de donat. dicemus in textu sequenti.

(f) *Testamentis.* L. in testamentis, ff. de reg. jur. ubi plura Petrus Faber, & Gothofredus, Garanna hic, Bronchorst. *centuria 1. assertio 54. & centuria 4. assert. 96.*

(g) *Beneficiis.* Principis videlicet, l. 3. ff. de constit. Princip. l. quod vero, ff. de legibus, l. si quando, C. de inoffic. capite qua circa, de privil. cap. olim, 16. de v. s. Illustrat Barbosa axiomat. 36. num. 1.

COMMENTARIUM.

Ex hoc textu communiter deducitur, in donationibus plenissimam fieri interpretationem; quam sententiam late disputat Garanna in present. Sed si absolute hæc assertio concipiatur, falsa est. Primò quia cum donatio sit stricti juris, strictè potius est interpretanda, l. eum qui 22. ff. hoc tit. l. novel. Theodosii de Theodosiani Codicis auctoritate, vers. Cum liquido pateat. Secundò, quia

aliquid donatum in dubio non præsumitur, l. cum de indebito, ff. de probat. l. Campanus, ff. de operis libert. l. si cum aurum ff. de solut. Alciatus regul. 1. præsumpt. 31. Caldas in l. si Curatorem. verbo Læsus, numero 148. in fine, & §. 6. num. 8. & §. 3. num. 9. Tiraq. in l. si unquam, verbo Donatione largitus, num. 269 C. de revoc. Et meritò, nam cum donatio sit liberalitas, & ita virtus moralis, juxta Aristotelem libro 4. *Ethicorum, capite 1. D. Thomam 2. 2. quest. 117. articul. 1. cum sequent.* ut constat ex capite cum Martha, de celebrat. Missar. ex vero judicio necessariò provenire debet; & cum nihil tam contrarium sit consensui, quam error, l. cujus per errorem 53. l. nihil 116. ff. de reg. jur. l. 1. ff. de condiç. indeb. ideo in dubio donatio non præsumitur. Accedit, quod donare perdere est, l. filius 7. ff. de donat. Terrul. lib. de patient. ibi: *Non piget donare ei, qui non timet perdere.* Facit illud Martialis lib. 1. epigr. 76 ibi:

Dimidium donare Lino, quam credere totum.

Qui mavult, mavult perdere dimidium.

Sed nemo præsumitur suum jactare, dict. l. cum de indebito: ergo non præsumitur donatio, ubi alius animus applicari potest actui, ut in specie textus in l. eleganter 24 §. qui reprobos, ff. de pignorat. actio. l. cum au. um 50 ff. de solut. Quare omiffis variis sententiis traditis à Garanna, & Canifio in præfenti, Innocentius in hoc textu exaudiendus est juxta præsentem casum, cum videlicet donatur pia causæ, aut religioso loco; quia tunc beneficium hominis plenissimè interpretandum est, l. sunt persone 43. ff. de relig. l. sancimus, penult. C. de sacros. Eccles. quæ est ratio textus in l. Titia 28 §. Seja, ff. de auro & argento, juxta litteram Florentinam, ibi: *Aut aurea, aut argentea.* Quam receptiorem dicunt Covar. in c. indicante, num. 4. de testam. Barbosa etiam ibi, numero 12. licet contrarium defendant Cagnol. in eo textu, Tiraquellus de privileg. pia causa. privil. 15. Sarmiento libro 3. select. capite 3. Nec tunc obstat textus in capite ex parte, de censibus, ubi circa votum factum in his Regnis solvendi D. Jacobo certam tritici mensuram, declaratur minorem mensuram esse solvendam, argumento textus in l. nummis 75. ff. de legat. 3. l. apud Julianum 39. §. Seja, ff. de legat. 1. l. qui balneum. ff. qui potiores. Nam omiffa interpretatione Sarmienti, & Tiraquelli ubi supra, respondendum est, textum in dict. capite ex parte, accipiendum esse juxta benignam interpretationem Innocentii III. quam ideo ipse admittit, ne viderentur personæ ecclesiasticæ inhierat lucris temporalibus, tanquam exactores proprii lucri, ut ibi latius dicemus,

CAPUT VII.

Idem Episcopo (a) Heliensi.

Pastoralis officii diligentia. Et infra: Tua nos insuper duxit discretio consulendos, si Episcopus, consentiente patrono, viris religiosis aliquam Ecclesiam concedendo, hac utatur simplicitate verborum: *Concedimus vobis illam Ecclesiam*; utrum eo ipso videatur Ecclesia illa in eorum usus fuisse concessa, vel jus tantummodò patrona-

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars I.

OO 2

patrona-

patronatus. Nos autem inquisitioni tuæ taliter diximus respondendum, quod si Episcopus Ecclesiam illis conferat de consensu patroni, profecto patronus quod suum est, conferre videtur, jus videlicet patronatus; & Episcopus confert illud, quod ipse obtinet temporaliter in eadem; ut si fructuum ejusdem Ecclesiæ aliquam percipiat portionem, in eorum usus illa portio convertatur. Quod si ex ipsius proventibus nullam debet Episcopus portionem habere, omnes proventus, præter (b) cathedriticum in eorum usus credimus convertendos; sed ut Episcopi donatio sit legitima, consensus est sui (c) Capituli requirendus,

NOTÆ.

1. (a) **H** *Elieusi.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap. 4 & in cap. pastoralis, de rescriptis*, ubi alias partes ejusdem Decretalis congeffi, ex quibus restituenda est integra decretalis, ubi jam notavi.
- (b) *Cathedriticum.*] Quid sit Cathedriticum, & quo jure debeat, exposui in *cap. conquirente, de offic. Ordin.*
- (c) *Sui Capituli.*] *Cap. cum nos, cap. tua, de his sunt à Prælatiis*, ubi probavi, & illustrant Tamburinus *de jure Abbat. tom. 1. disput. 15. quest. 13.* Moneta *de commut. ultimar. vol. cap. 11. quest. 4.*

COMMENTARIUM.

2. **N**on sicut legatum, quod est donatio rei alienæ à testatore relicta, consistit, saltem in æstimatione, §. *non solum, Insti. de legat.* ita & donatio; nam in donatione tantum creditur donatum jus illud, quod donator in ipsa re habet; & si nullum jus habeat, nihil actum censetur, nisi ut præstetur indemnitatis donatario pro expensis, quas fecit, vel pro damnis, quæ ex re donata, & evicta sustinuit, *l. Aristo, 18 §. ultim. ff. hoc tit.* Differentiæ ratio in eo consistit, quia voluntas seipsum obligandi, & gravandi nunquam in oratore præsumitur, argumento textus in *l. unum 67. §. si quis promittat, ff. de legat. 2.* secus verò procedit in testatore, qui damnat hæredem, ut

rem redimat, & legatario præstet, vel ejus æstimationem solvat. Unde in præsentis textu consultus fuit Innocentius III. in ea specie, quid videatur donasse Episcopus, qui Ecclesiam aliquam sibi subiectam quibusdam Religiosis donavit, his verbis: *Concedimus vobis Ecclesiam illam*; cum concedendi verbo donatio plena, & directa comprehendatur, *l. donari videtur, l. ultim. ff. de donat.* Et respondet Innocentius, Episcopum ita donantem cum consensu patroni, donasse videri jurisdictionem, & portionem fructuum, si quam ex ea Ecclesia percipere solebat; non autem donasse videri cathedriticum, quia Episcopus, quantumcunque generaliter Ecclesiam à sua jurisdictione eximat, nihilominus semper remanent penes eum certa jura Episcopalia, veluti correctio, *capite visis 16. quest. 2.* visitatio, & ejusratione procuratio, *dict. capite cum venerabilis, de censib.* ubi Panormit. *num. 3.* jus reverentiale, quod sibi ab inferioribus Ecclesiis debetur, Kochier *de juri dicti, in exempt. quest. 3. num. 4.* deinde charitativum subsidium, *cap. cum Apostolus, de censibus.* Item institutio auctorizabilis, ex traditis in *cap. cum satis, de offic. Archid.* tandem omnia ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, à quibus eximere subditos suos Episcopus non valet. Tamburinus *de jure Abbat. tom. 1. disputat. 15. quest. 13. num. 4.* nisi Pontificis auctoritate id faciat, vel talis concessio per Pontificem confirmetur, *capite constitutum, de relig. domibus*; docet Moneta *dict. capite 11. quest. 4.*

CAPUT VIII.

Idem (a) Florent. (b) & Fesulan. Episcopis, & Archipresbytero
(c) Pistorien.

Inter dil. fil. Hospitalarios sancti (d) Sepulchri de Pisis Hospitalis Hierosolymitani, ex una parte; ac Fratres Hospitalis sancti Allucii Lucanæ dicec. ex altera, per eodem Hospitali sancti Allucii (e) quæstione subortâ, cum iidem Hospitalarii super possessorio, quod semel, & iterum, ex causis tamen dissimilibus intentarunt, contrariam reportassent sententiam, deinde ad petitorium recurrentes, per procuratorem suum coram dil. f. H. Subd. & Capellano nostro, quem sibi, & procuratori partis alterius auctorem concessimus, proponere curaverunt, quod cum B. quondam Rector, & Fratres, ac patroni ejusdem Hospitalis sancti Allucii, habito communiter tractatu deliberassent Hospitali ipsum Hospitalariis supponere supradictis, compromiserunt in hoc tribus procuratoribus vices suas, communiter statuentes, ut quod per ipsos super hoc fieret, acceptarent: qui postmodum ad prædictos Hospitalarios accedentes, cum eisdem taliter statuerunt, ut ad ipsum Hospitali aliqui mitterentur, qui eorum nomine recipere assignationem ipsius. Cum autem fratres M. & B. illuc propter hoc transmisissent, in camera prædicti Rectoris donationem, & assignationem Hospitalis prædicti, tam à præfato Magistro, quam supradictis procuratoribus, & aliis ejusdem domus Fratribus rece-

receperunt. *Et infra:* Procurator autem partis alterius ex adverso respondit, quod prædicta donatio debeat non immerito retractari, quoniam multis ex Fratribus in-consultis, à prædicto Rectore, ac paucioribus Fratribus, excommunicatis nihilominus ac perjuris, de re litigiosa, & in fraudem Plebani de Piscia, qui super eodem Hospitali moverat quæstionem, fuerat celebrata; & hæc omnia proponebat sufficienter esse probata per depositiones testium productorum. Ad hæc verò parte alterâ multipliciter respondente, hinc inde fuit aliquandiu disputatum. Nos igitur his, & aliis intellectis, quæ coram Capellano prædicto partes proponere curaverunt, & ipsarum attestationibus diligenter inspectis, attendentes, quod Fratres, & patroni sancti Allucii pro se, immò potius contra se suam (f) turpitudinem allegabant, videlicet perjurium, excommunicationem, & fraudem, non utique contra ipsos, sed ab ipsis commissam: & intelligentes donationem ab eis præfatis Hospitalariis factam, puram, ac simplicem extitisse: quia non deceptoribus, sed deceptis iura subveniunt, unde per ea, quæ superius sunt proposita, se contra factum proprium legitime defendere non valebant, cum & quædam ex ipsis non fuerint comprobata: de consilio f. n. Hospitalæ prædictum sancti Allucii cum pertinentiis Hospitalariis sancti Sepulchri adjudicare curavimus, ita quod per hanc nostræ diffinitionis sententiam diœcesano Episcopo, & Plebano de Piscia nullum præjudicium generetur, cum resinter alios acta non debeat aliis præjudicium generare.

N O T Æ.

1. (a) *Florentino.*] Ita etiam legitur in tertia col-lectione, *sub hoc titulo cap. 5.* Joanni videlicet, qui cum Pætoris Canonico. Regul. Sancti Fridiani munere fungeretur, electus fuit in Archiepiscopum Florentinum anno 1205, & postquam Ecclesiam rexerat per annos 25, decessit anno 1230. Fuit in tuendis Episcopatus juribus valde diligens, siquidem plura recuperavit, quæ Florentino Episcopatu ex negligentia suorum prædecessorum decesserant, ut refert Ughel. *rom. 2. Italia, in Ecclesia Florentina, numero 33.* De ipsa Ecclesia nonnulla notavi in *capite 31. de elect.*

2. (b) *Fesulan.*] Fesulana civitas perantiqua est provincie Hetruriz: ejus meminerunt Silius lib. 8.

Et sacri interpretis Flamini Fesula.

Livius, Cicero, Plinius & alii congesti ab Ughellio *rom. 2. Italia, fol. 270.* Habet Ecclesiam Cathedralè Divo Romulo dicatam, cujus Præsuli Raynerio, qui electus fuit anno 1193, & decessit anno 1218, missa est præfens decilio.

(c) *Pistoriens.*] Sofrido videlicet, de quo, & ipsa diœcesi Pistoriensi, nonnulla notavi in *c. 9. de cohabit. cleric.*

(d) *Sancti Sepulchri.*] Qui sub regula sancti Augustini cum suo Magistro vitam degabant, donec ab Innocentio VIII. Ordo hic sancti Sepulchri Militiæ S. Joannis adunatus fuit, & ita penè interit, ut est apud Volaterranum lib. 21. *Anthropolog. Chopinum lib. 5. sacr. pol. tit. 5. numero*

5. De Fratribus sancti Allucii egi in *c. 9. de arbitris.*

(e) *Questione suborta.*] De possessione Hospitalis S. Allucii differabant Hospitalarii sancti Sepulchri Pisis consistentes; & cum egissent semel interdicto *quorum bonorum*, & iterum interdicto *uti possideris*, & neutro judicio obtinissent, postea egerunt ex causis dissimilibus petitorio judicio adversus Rectorem, & Fratres, ac Patronos ipsius Hospitalis, & obtinuerunt: quia plerunque qui succubuit in possessione, obtinet in proprietate, ut probavi in *capite 3. de causa possess.* obtinueruntque, quia plenè probatum fuit, ipsos Rectorem & Fratres donasse prædictum Hospitalæ: nec habita fuit ratio eorum, quæ allegabant Fratres donationis ipsius infirmam causâ, asserentes se excommunicatos fuisse tempore, quo donationem illam fecerunt, eamque dolo malo fecisse in præjudicium Plebani, cujus mentio fit in *dict. cap. 9. de arbitris*; quia non audiuntur illi, qui quod ritè fecerunt, mutare, & rescindere intendunt, *l. post mortem, de adptionibus*: quare rectè Innocentius III. Hospitalæ illud adjudicavit Hospitalariis sancti Sepulchri, salvo jure prædicti Plebani, atque etiam Episcopi diœcesani, ex vulgari regula, *Res inter alios acta aliis nec nocet, nec prodest*; quam illustravi in *cap. penult. de re judic.*

(f) *Turpitudinem.*] Unde audiendi non erant, *dict. l. post mortem, l. si servus plurium, §. 1. ff. de legat. 1. l. servo, C. de servo pignor. dat. manumiss. l. 4. C. de revoc. donat. l. 3. C. de transact. cap. 8. de concess. præb.*

C A P U T IX.

Idem Episcopo (a) S. Andrea.

Apostolicæ Sedis oraculo. *Et infra:* Cum plerunque contingat, quod Episcopi successivè locis religiosis de redditibus, qui pertinent ad eosdem, ultra quinquagesimam conferant portionem, ita quod interdum usque ad tertiam partem, vel quartam; interdum verò plus, minusve hujusmodi redditus minuuntur: tua fraternitas

D. D. Gonzal. in *Decretal. Tom. III. Pars I.*

O o 3

nos

nos consuluit, utrum successoribus eorundem ea quæ taliter fuerint ultra quinquagesimam portionem concessa, liceat aliquatenus revocare. Nos igitur inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod licet sit in (b) canone diffinitum, ut si quis Episcoporum in parochia sua monasterium fortè construere voluerit, & de rebus Ecclesiæ, cui præsidet ipse ditare, non amplius ibidem, quàm quinquagesimam; Ecclesiæ verò, quam monasticis regulis informare, vel pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quàm centesimam partem census Ecclesiæ, cui præest, debeat elargiri. Quia tamen in eodem canone consequenter adiungitur, ut hæc temperamenti æquitas observetur, quod cui tribuit, competens subsidium conferat; & cui tollit, gravia damna non infligat, eâ quidem cautelâ servatâ, ut unam tantummodo, quæ placuerit, ex duabus remunerationem assumat, hoc semper est observandum, quod unus Episcopus, vel alius, non solum non debet amplius, sed nec tantum, nec minus, cum gravi Ecclesiæ suæ detrimento conferre, sive simul, & semel id facere velit, sive pluries, successivè eidem, vel diversis Ecclesiis conferendo. Unde cum grave detrimentum, sive de possessionibus, sive de proventibus, vel ad Episcopalem mensam, vel Cathedrali Ecclesiam pertinentibus, in quantalibet portione constiterit esse collatum, poterit legitimè revocari, nisi (c) præscriptione, vel aliâ exceptione legitimâ huiusmodi actio excludatur. Nam etsi primâ facie præsumatur, quod collatio quinquagesimæ, vel centesimæ partis grave non inferat detrimentum; quia tamen si non solum sæpe, sed etiam semel id fiat, ex variis circumstantiis deprehendi potest interdum esse valde damnosum, quod quidem magis potest ex offensione ipsius facti, quàm expressione alicujus statuti cognosci, nec quinquagesima, vel centesima semel, ac successivè debet cum gravi damno conferri: si verò in tantum abundet Episcopus, ut sine damno Ecclesiæ suæ possit amplius, quàm in quinquagesimam, vel centesimam partem necessitati alterius Ecclesiæ subvenire, quamvis per se non debeat summam excedere à canone præfixam, per quam incautè largiri volentibus est occursum, de superioris tamen auctoritate potest etiam in majori summa inopia alterius providere.

NOTÆ.

(a) *S. Andrea.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, sub hoc titulo, cap. ultimum. non autem reperitur præfens epistola inter editas à Guillelmo Sirleto, & Bosquetò: quare ejus integram adhuc præ manibus non habemus. De Ecclesia Sancti Andrea nonnulla adduxi in cap. 2. de supplemèto, neglig.

(b) *Canone.*] Videlicet 5 Concilii Toletani. 9. relato à Gratiano in cap. bene est 12. quæst. 2. & in editione Garfisi ita habetur: [Bonæ rei dare consultum, & præsentis habetur vitæ subsidium, & æternæ remunerationis spectare cernitur præmium. Quisquis itaque Episcoporum in parochia sua monasterium construere fortè voluerit, & hoc ex rebus Ecclesiæ, cui præsidet, ditare decreverit, non amplius ibidem quàm quinquagesimam partem dare debet, ut hæc temperamenti æquitate servata, & cui tribuit, competens subsidium conferat; & cui tollit, damna gravia non infligat. Ecclesiæ verò, quæ monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quàm centesimam partem census Ecclesiæ, cui præsidet, ibidem conferre licebit: eâ tamen cautelâ servatâ, ut tantummodo quæ placuerit ex his duabus, remunerandam assumat.]

(c) *Præscriptione.*] Immo ex Concilio Aurelianiensi ita cavetur in cap. si Episcopus 12. 16. q. 4. ibi: Si Episcopus humanitatis intuitu mancipiola, vincolas, vel terrulas clericis, aut monachis, vel quibuslibet præstiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiamsi longa transisse annorum spatia comprobentur, nullum Ecclesiæ præjudicium patiantur: nec secularis legis præscriptio, quæ Ecclesiæ

aliquid impediatur, opponatur. Ergo nec in præfenti specie præscriptio admitti poterat. Pro cuius difficultatis solutione dicendum est, in specie textus in dicto capite Si Episcopus, nullam monachos, vel clericos habere posse bonam fidem, nec justam causam possidendi, cum rem tantum ad usum fructum acceperint. In præfenti autem specie, si major pars quàm quinquagesima donata sit, in ea parte præscriptio procedit; quia & bona fides, & titulus iustæ possessionis dantur.

COMMENTARIUM.

Licet regulariter Episcopi nequeant de rebus Ecclesiæ suæ, seu spectantibus ad propriam mensam, tam laicis, quàm ecclesiasticis donare, cap. 2. ubi latè probavi, hoc tamen ad construendam Ecclesiam, vel jam constructam dotandam, possunt donationem ita facere, ut si in ea Ecclesia jam regularis disciplina vigeat, quinquagesimam partem fructuum donare possunt; si autem de novo erigenda sit, centesimam, cap. si Episcopus 72. 12. quæst. 2. cap. bona, capite religiosam, eadem causa, & quæst. cap. possessiones 16. quæst. 1. cap. pastoralis, de his que sunt à Prelat. Concil. Toletanum 4. can. 27. ubi Patres hujus sanctionis rationem expresserunt his verbis: Si clericis, seu monachis, vel peregrinis, aut quamlibet necessitatem sustinentibus pro solo religionis intuitu in usum res ecclesiasticæ largimur, quanto magis consulendum est, quibus retributio iusta debetur. Accedit utilitas fidelium, quæ in constructione Ecclesiarum facilè deprehenditur, & eam commendavimus infra, in titulo de inrepatron. Illustrant

Illustrant Antonius Augustinus lib. 4. epist. in r. Pont. tit. 5. per totum. Cujacius in presenti, Cironius ad tit. de his que sunt à Prelat. Moneta de commut. cap. 11. num. 85. Lambert. de jure patron. 1. p. lib. 1. artic. 16. Si autem Episcopus integrè ex fructibus propriæ Ecclesiæ construxerit monasterium illud, ipsi Ecclesiæ adjudicandum est, cap. Apostolicus 13. in fine 12. q. 2. quia tantum juxta distinctionem supra adductam potest Episcopus quinquagesimam, vel centesimam partem fructuum donare. Sed an Capituli consensus in simili donatione desideretur, hæsitatur ab Interpretibus: Et Episcopum non posse per se, absque consensu Capituli similem donationem facere, tenuerunt Glossa verbo *Quinquagesimam*, in dicto cap. bonæ. Gregorius Lopez in l. 4. tit. 14. part. 1. & alii congesti à Redoano de rebus Ecclesiæ. q. 2. qui moventur auctoritate textus in cap. si Episcopus 12. q. 2. in illis verbis: *De consensu Concilii sui habeat libertatem faciendi*. Et ex cap. pastoralis, de his que sunt à Prelat. ubi docetur, non posse Episcopum per se de bonis Ecclesiæ propriæ quicquam monasterio, aut simili pio loco concedere. Cironius ubi proxime, existimat olim non licuisse Episcopis sine consensu Capituli donare quinquagesimam, vel centesimam partem; potuisse tamen post Innocentii III. constitutiones, tam in presenti, quam in dicto cap. pastoralis, in quibus apertè fatetur, se intendere derogare dispositioni textus in dicto cap. bene ubi licet non exigeretur consensus Capituli, id tamen supplendum erat ex Concilio Tollet. 3. relato in dicto cap. si Episcopus 73. Sed verò non agnosco ubi Innocentius III. intendat derogare textui in dicto cap. bene, nam in dicto cap. pastoralis, potius ait; se ita statuerè, salvâ constitutione canonicâ, de concedenda piis locis quinquagesima parte. Quæ verba cum referantur ad textum in dicto cap. bene, nullam continent consensus Capituli mentionem. In presenti autem tantum Innocentius exponit eundem canonem bene, ita ut Episcopus tantum semel quinquagesimam, aut centesimam partem possit donare; in tota tamen textus serie nullam facit mentionem consensus Capituli adhibendi, vel non. Et ita secundum canonem, de quo loquitur, & quem expendit Innocentius, accipiendus est. Nec felicius Iacobus Cujacius in presenti, dum ait verba dicti canonis bene, immutata aliquatenus referri ab Innocentio III. cum in eo nullus exigatur Capituli consensus. Sed etsi conferatur canon ille cum verbis Innocentii in presenti relatis, mirè consonat. Tandem alii pro solutione hujus questionis, & conciliatione textus in dicto cap. si Episcopus, cum dicto capite bene, ita distinguunt. Vel Episcopus donat quinquagesimam partem rerum Ecclesiæ monasterio nondum constructo, vel etiam constructo, sed sine licentia, & consensu Capituli; & tunc non potest per se aliquid donare absque consensu Capituli; vel monasterio jam constructo ex

Capituli licentia, & voluntate; & tunc novus non desideratur consensus ad prædictam donationem. Ita docuerunt Abbas in dicto cap. pastoralis, num. 4. Redoanus ubi supra, num. 47. Rationem differentiarum inter utrumque casum eam reddunt, quòd ubi Capitulum ædificationi consensus, orta fuit ex parte ejus obligatio congruè illud dotandi, atque ita cum donatio, seu dotatio jam necessaria sit, frustra desideratur Capituli consensus, cum constructionis tempore jam intercessisset, argumento textus in l. quæ jure conditione, s. de hoc, ff. de condit. insti. At cum hæc ratio cesset quoties sine consensu Capituli Ecclesia constructa fuit, ac per consequens cesset obligatio eam dotandi, requiritur in donatione ab Episcopo faciendâ Capituli consensus, sine quo, sicut non potuit conferri monasterium, ita similiter nec dotari. Sed libenter quaererem ab his Doctoribus, undenam statuta reperitur obligatio Capituli dotandi omnia monasteria ex ejus consensu, seu licentia constructa? Cum illud tantum notum sit, eum qui construxit Ecclesiam, ad ejus congruam sustentationem teneri, cap. cum sicur, de consecr. Ecclesiæ, nec unquam legi, ad constructionem Ecclesiæ necessarium esse Capituli consensum. Unde verius existimo, nec attento jure antiquo, nec jure novo Innocentii III. desiderari consensum Capituli, in donatione quinquagesimæ, vel centesimæ partis, juxta distinctionem supra adductam; sed Episcopum propriâ auctoritate eam facere posse, cum omnes textus, in quibus hæc facultas Episcopis conceditur, nullam faciant mentionem consensus Capituli. Accedit & ea ratio; nam cum jure permittente talis donatio fiat, non debet exigi ea solemnitas, quæ in similibus alienationibus rerum Ecclesiæ desideratur, argumento textus in l. conditionibus 5. ff. de condit. & demort. l. alieno, s. qui fideicommissariam, l. non tantum, s. is autem, ff. de fideicommiss. libert. l. 1. c. 3. C. quando decreto opus non sit, l. 2. in princip. cum sui §§. l. si pupillorum, s. 1. ff. de rebus eorum, Narbona de arate, anno 25. q. 12. num. 7. Nec contrarium probat textus in dicto cap. si Episcopus; nam dum exigit Capituli consensum, non est accipiendus de donatione quinquagesimæ, vel centesimæ partis, sed de donatione integræ Ecclesiæ parochialis in monasterium conferenda; quo casu verum est, consensum Capituli requiri, cap. tua, de his que sunt à Prelat. Dum autem PP. in eo textu descendunt ad donationem modicam faciendam ab Episcopo, nullum exigunt Capituli consensum, sicut & in dicto cap. pastoralis. Unde cum nullibi legatur, consensum Episcopi necessarium esse in donatione quinquagesimæ, vel centesimæ partis fructuum; non est ratio cur de casu unionis Ecclesiæ parochialis monasterio factæ, relato in dicto capite. Si Episcopus, arguatur ad donationem modicam quinquagesimæ, vel centesimæ partis.

CAPUT X.

(a) Gregorius IX.

PROPTER ejus ingratitudinem, in quem liberalitas est collata donationis, donatoris persona de rigore juris eam potuit revocare, si forrè in ipsum impias manus injecerit, aut sub atroces injurias, seu grave rerum suarum damnum, vel vitæ periculum inferre præsumperit. Quod tamen ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores.

NOTÆ.

1. (a) **G**regorius IX.) Qui præsentem constitutionem deprompsit ex l. ult. de revoc. donat. ubi extant eadem verba, ut jam notavit Cujacius in præfati. Quare cum hæc constitutio ex jure civili deprompta sit, juxta ejus principia examinanda est. Sit assertio.

COMMENTARIUM.

2. **C**onclusio traditur & probatur. **D**onatio propter ingratitudinem potest per donatorem, non per heredem ejus, qui tacuit, revocari. Probant eam textus in l. his solis, authentic. quod mater, l. final. C. de revoc. donat. l. cum res, C. de contrab. emptio. l. omni modo, C. de inoffic. test. l. si mortis, ff. de donat. caus. mortis, §. sciendissim, Instir. de donat. l. solo 30. C. de liberali causa, l. 6. §. Imperator, de liberis agnosce. l. ingratus 19. de jure patron. l. 1. & 2. C. de liberi. & eorum lib. l. 3. l. 12. l. precibus, C. de inoffic. donationibus, l. penult. tit. 4. p. 5. Illustrant ultra congestos in præfati à Garafna, & Barbola in collect. & reject. ad hunc textum, Petrus Gregorius lib. 3. partit. tit. 19. cap. final. Bocerius assur. 19. de donat. num. 38. Hunnius in encyclop. p. 3. tit. 26. Canisius in repetit. ad hunc textum, plures congesti à Noguerol. alleg. 6. num. 86. Hemmofilla in l. 1. tit. 4. part. 5. Vela dissert. 7. Hispal. num. 40. Larrea decis. 2. Granar. num. 11. Amaya lib. 2. observ. cap. 6. Ayllon in addit. ad Gomez. inum, cap. 4. de donat. num. 15. Gibalinus tom. 2. de negot. lib. 4. cap. 2. art. 7. Retes de donat. cap. 18. per totum, Borellus tom. 3. decis. tit. 12. per totum, Castillo lib. 3. controuv. cap. 10.

3. **T**raditur dubitanti ratio. Sed in præsentem assertionem pro dubitanti ratione sic insurgo: Donatio inter vivos putè facta irrevocabilis est, cap. sacrorum 15. 12. q. 2. cap. 1. 16. q. 2. cap. final. 16. q. 6. cap. sunt qui 17. q. 3. l. si emancipatus 17. cum tribus sequentibus, C. de donat. l. cum ancillam, l. si repetendi, C. de condit. ob causam, l. 2. 3. 4. 5. & 6. C. de revoc. donat. Et rectè, cum ex cap. 2. legis Cincie, non ahter donatio celebraretur, quam si res mobiles, vel immobiles per traditionem, aut solennem mancipationem darentur, jura verò, & actiones solenniter cederentur, l. iusta 4. cum sequent. l. 7. C. Theodos. de donat. docuerunt Cujacius lib. 6. observ. cap. 18. & in Novella 182. & in l. Aquilinus, ff. de donat. Osualdus lib. 5. Donelli, cap. 2. littera B. Hothomanus de donat. cap. 1. Scipio Gentilis de donat. inter, lib. 4. cap. 18. Mendoza lib. 3. de pactis, cap. 9. q. 5. Gutherus de jure manuum lib. 3. cap. 7. Igitur nec ex causa ingratitudinis, vel simili donatio revocari potest. Secundò in

aliam partem, ubi Gregorius negat hæredibus donatoris contra donatarium ingratum competere hanc actionem, seu conditionem, nec ab eo per successores res auferri posse, obstat, nam hæc actio rei persecutoria est, ut infra dicemus: sed omnes actiones rei persecutoria, ex delicto etiã proveniant, dantur hæredibus, & contra hæredes; igitur & successoribus donatoris jus revocandi similem donationem competit, quam sententiam nervosè defendit Donellus lib. 4. comment. cap. 29. Igitur non rectè Gregorius in præfati negat per successores donatoris revocari posse donationem in integrum collatam.

Quibus difficultatibus minimè obstantibus vera est præfens constitutio, videlicet, donatorem ob ingratitudinem donatarii posse donationem revocare conditione, quæ appellatur actio ingrati, dicta l. his solis vers. Actionem; quæ est actio personalis, quæ intenditur, ut res donata regrediar in dominium donatoris, & interitum dum per sententiam auferatur, in dominio donatarii manet. Bocerius de donat. cap. 3. n. 102. Gutierrez de juram. 1. cap. 10. num. 7. Non tamen ut voluit Donellus lib. 14. comment. cap. 31. hæc actio ex ipsa donatione nascitur, sed extra id, quod agitur, hæc actio oritur, ut interdum conditio indebita l. us qui 13. §. ultimo, ff. commodari: de ingratitudine autem legitime consistere debet, veluti si donatarius atroces injurias donatori inferat, si ejus vitæ infidetur, si grandi jactura molem illius substantia, & bonis ingerat. Et merito ingratus donatis privatur in pœnam tam immanis delicti; ingratitudinis enim vitium adeò grave est, ut cætera alia facile vincat, ac superet. D. Bernardus in Cantica, ibi: *Ingratitudo est hostis gratia, inimici salutis; quoniam nihil ita displicet Deo, quemadmodum ingratitudo.* Seneca lib. 4. de benef. cap. 16. ibi: *Frangendum est ingratum esse, quoniam nihil aque concordiam humani generis dissociat, ac destrabit, quam hoc vitium.* Et ibi: *Quis denique non ingratum detestetur hominem, sibi ipsi inutilem.* Plura de hoc Beyerlinch tom. 4. in Theatro vite hum. verbo *Ingratitudo*, Theophilus tom. 4. lib. 3. sect. 3. cap. 10. per totum. Merito ergo ob ingratitudinem erga donatorem commissam statutum est, ut donatio revocetur, ut etiam libertas, quæ semel data revocari non solet, ob ingratitudinem revocatur, & liberti ingrati reducuntur in servitutem, l. qui manumittuntur, C. de operis liberi. l. 2. C. de liberi. & eorum liberi. l. solo 30. C. de liber. caus. l. unica, C. de ingrati. libert. l. 1. §. cum patronus, ff. de offic. Præf. urb. l. non solum 6. §. 1. ff. de in integrum restit. l. si mulier 21. ff. de eo quod metus causa, l. abimen-

*l. alimenta 6. §. 1. ff. de agnosc. liber. l. 5. ff. de ju-
repatron. Donellus lib. 2. comment. cap. 17. §. 24.
Cujacius lib. 10. observ. cap. 33. & lib. 21. cap. 6.
Connanus lib. 2. comment. cap. 2. num. 4. Revat-
dus lib. 1. coniect. cap. 11. Faber in Papin. tit. 5.
princip. 2. illat. 4. Amaya lib. 2. obs. cap. 4. num. 5.
& cap. 6. et in contrarium expendi soleant tex-
tus in l. si quis hæc 30 ff. qui & a quibus, l. 1. §. 1.
ff. de jur. anul. aur. l. libertus, de bon. libert. l. si
dorem 24. C. de jure dot. cap. Episcop. 58. 12. q. 2.
l. 3. ff. de obsequiis. Et licet circa auctorem hujus
pœnæ dissentiant Interpretes, siquidem Revat-
dus dicto cap. 11. laudat Commodum ejus aucto-
rem, Cujacius autem dicto cap. 33. & lib. singul.
respons. Ulpiani & Marcellus in l. 3. ff. de obse-
quis, eam tribuant jam Trajano, jam Neroni,
jam Claudio; dicendum tamen est, auctorem
hujus pœnæ fuisse Claudium, ut probat Conna-
nus dicto lib. 2. cap. 1. num. 4. Amaya dicto lib. 2.
cap. 6. num. 13. Benitez in cap. univo. de natis ex
libero, num. 20. Causas autem revocationis à Justi-
niano relatas in d. l. final. & Novel. 78. cap. 2. &
à Gregorio in præseni transcriptas exponunt
Donellus ubi proximè, lib. 14. cap. 27. Canisius in
repetit. ad hunc textum, ultra quas arbitrio judi-
cis relinquatur judicare quæ sint causæ gravio-
res, & ex ingrato animo proveniant. Osualdus
d. cap. 27. littera D. Menochius de arbit. casu 72.
Non tamen transit hæc actio in hæredem, aut
illi competit, si ejus auctor tacuit; quia quæ-
cumque actio doloris tantum causâ datur, cum
persona cujus gratiâ competit, intercidit, l.
penult. ff. de injus vocando, l. injuriar. 13. ff. de in-
jur. l. posthumus 6. §. final. cum duabus legibus se-
quent. ff. de inoffic. nisi præparatum sit ipsum ju-
diciam, aut ingratitude extrajudicialiter denun-
ciata, ut ex l. 1. C. de revoc. donat. docent Do-
nellus lib. 14. comment. cap. 29. ubi Osualdus lit-
tera C. Bocerus de donat. cap. 3. num. 97. Robert-
tus lib. 1. rerum judic. cap. 14. Donationem au-*

tem remuneratorem non posse ob ingratitu-
dinem revocari, probant Molina lib. 4. de pri-
mog. cap. 11. num. 45. Gutierrez consil. 24.
num. 25.

Nec obstant difficultates supra expensæ. Non
prima; nam licet regulariter donatio perfecta
revocari non possit, ex causis tamen à jure ap-
probatis, & receptis utique revocari valet, veluti
ex causa ingratitude, de qua in præseni; vel
si postea liberi suscepti sint à donatore. ex l. si
unquam, C. de revo. and. donat. Quæ causa etiam
jure canonico approbata videtur in cap. final. 17.
q. 4. junctis tractibus à Covar. lib. 1. variar. cap. 19.
Donello lib. 14. comment. cap. 32. Fornerio lib. 2.
rer. quot. id. cap. 8. Merillo lib. 2. observ. cap. 34. Vi-
nio lib. 2. select. cap. 32. Mornacio in l. 8. §. si Im-
perator, ff. de inoffic. Ferro Manrique de different.
utriusque fori, q. 47. Nec obstat quod de manci-
patione solenni dicebamus; nam licet donatio
olim solâ traditione non perficeretur, nisi in
conjunctas personas fuisset collata, l. 4. §. 1. C.
Theod. de donat. post jus tamen Justinianeum
donatio magis in contractus speciem transit,
cum solo contractu perficiatur, l. si quis 35. §.
final. C. de donat. Nec obstat secunda difficultas;
nam tam Gregorius in præseni, quam Justinia-
nus in d. l. ultima, loquuntur quando tacuit tes-
tator, ut expressè in utroque textu asseritur;
non verò cum actionem personalem etiam rei
persecutoriam proposuit; nam tunc etiam hæ-
redi competit hæc actio, cum jam lite mota do-
nator decessit; cum verò sciebat injuriam sibi
illatam esse, & tacuit, quia abolitione tolli-
tur injuria, remissa censeatur & ideo heredi-
bus non licet donationes revocare; licet enim
transcant ad hæredes actiones defuncto quæsi-
tæ, quæ ei competere cæperunt; hæc tamen
actio non consistit in defuncto, ut probat Do-
nellus lib. 14. comment. cap. 29. & ideo ad hære-
dem non transmittitur.

5.
Respon-
detur diffi-
cultatibus.

TITVLVS XXV.

De peculio Clericorum.

CAPUT I.

Ex Concilio (a) Arelatensi.

Nvestigandum est, si nihil patrimonii habens presbyter, quando promotus
est ad ecclesiasticum ordinem, postea emerit prædia, cujus juris sint: quo-
niam Ecclesiæ, ad quam nihil habens promotus est, esse debent, juxta cano-
nicam auctoritatem.

NOTÆ.

(a) Arelatensi. In prima collectione, sub hoc
tit. cap. 1. legitur, Ex Concilio Lateranensi;
apud Burchardum verò lib. 3. Decreti, cap. 118.
& Carnotensem p. 3. cap. 94. & Panormit. lib. 2.

tit. 4. cap. 23. legitur, Ex Concilio Rhemensis, cap. 6.
Sed legendum est, Ex capitulis Hincmari Rhe-
mensis; inter capitula enim, quæ ipse edidit, de
quibus Magistri & Decani per singulas Ecclesias
inquirere, & Episcopo renunciare debeant, cap. 18.
tom. 21. Conciliorum, fol. 513. ita legitur: Investi-
gandum